

§ 44 Kyrkomusiker i kyrkoordningen

NILS GÄRDER:

Ordförande! För ungefär ett år sedan hade jag räknat med att jag inte skulle begära ordet i detta ärende, därför att jag då med tillförsikt såg fram emot att vi på kyrkomötet från kyrkostyrelsen skulle lägga fram en bra skrivelse om kyrkomusiker i kyrkoordningen. Det grundade sig på att det pågått ett ganska omfattande utredningsarbete och 2016 remitterades en promemoria med samma namn, *Kyrkomusiker i kyrkoordningen*. Den mottogs väldigt positivt av remissinstanserna, till vilka hör till exempel samtliga stift. 80 procent såg positivt på förslaget om att återföra behörighetsprövning till domkapitlen och 90 procent ansåg det klokt, att också ge stiftsstyrelserna möjlighet att på i praktiken samma sätt som tidigare gällt också i stora pastorat kunna ange antalet musiker och vilken typ av musiker som borde finnas.

Man skulle möjligen kunna byta namn på det här betänkandet till *Folksagan om mäster skräddare*. Minns ni den om mannen som beställde en kostym? Han fick ingenting. Man brukar mest komma ihåg att han erbjöds en vante på slutet. Denna skrivelse liknar faktiskt ganska mycket den här sagan. Av detta förslag som finns i promemorian, som hade ett brett stöd och som också var kansliförslaget som framlades på kyrkostyrelsen återstår endast en del, nämligen den om examen och befattningsbenämningar, som är okontroversiell. Jag beklagar mycket att vi inte i kyrkostyrelsen kunde enas om att lägga fram förslaget som jag tyckte var mycket välmotiverat.

Jag yrkar bifall till reservationen och hoppas att vi ska kunna få det som vi hade räknat med för ett år sedan. Tack.

TORVALD JOHANSSON:

Ordförande! Jag yrkar också bifall till reservationen i utskottet, vilket är detsamma som bifall till motion 2017:86.

För det första: den promemoria från kyrkokansliet som presenterades våren 2016 resulterade ju i en majoritet, har vi just hört från Nils Gärder. 80 procent av remissinstanserna tillstyrkte förslaget att återföra behörighetsprövningen av kyrkomusiker till domkapitlet. Här understryks i svaren till exempel betydelsen av att behörighetskraven är tydliga och att de efterlevs, för att studerande ska få signaler om att det även framöver kommer att efterfrågas välutbildade kyrkomusiker. Trots att remissinstanserna har givit ett tydligt besked i sitt ställningstagande hävdar kyrkostyrelsen och Tillsyns- och uppdragsutskottet envist, att behörighetsprövningen ska vara kvar hos den lokale arbetsgivaren. Jag säger att de inte skulle lösa problemen med rekryteringen av behöriga sökande men fördröja rekryteringsprocessen. Detta tyder på, att utskottet i alla fall är medvetet om problemen att rekrytera behöriga sökande. Man har i betänkandet en närmast övertro till den lokala nivåns kompetens att avgöra sökandes utbildning och examen och ser inte och vill tydligen inte se de misstag som sker i våra församlingar när obehöriga tillsätts med i vissa fall dyra utköp som följd. Man skulle rent av kunna tolka kyrkostyrelsens och utskottets uppfattning som att det är viktigare att få en tjänst tillsatt snabbt än att få en innehavare som har den innehavare som krävs.

Syftet med behörighetsprövningen av kyrkomusiker är viktigt och uttalas också av Personalutredningen 1998, att förhindra att den kyrkomusikaliska verksamheten urholkas kvalitativt och helst bidra till en höjd kvalitet. Min poäng är att domkapitlet

varken utser eller rangordnar sökanden utan hjälper och ger församlingarna stöd i att följa kyrkoordningen.

Det andra gäller lydelsen i 34 kap. 1 § punkt 4, om minst det antal övriga kyrkomusiker, diakoner och den personal som i övrigt behövs i verksamheten. Centralstyrelsen, som det hette på den tiden, skrev 1999 inför arbetet med kyrkoordningen och de förändringar som skulle ske: ”En rimlig ambitionsnivå är att organisterna dels inte tillås bli färre i stiftet, dels gärna fördelas geografiskt på så sätt att även kringliggande församlingar kan få nytta av organistens kunskaper och erfarenheter. Avsikten är således inte att det ska ske någon nedrustning av den kyrkomusikaliska kvaliteten.” Just detta är risken när stora pastorat nu bildas. Men utskottet har även här en märklig tilltro till den lokala nivåns vilja och förmåga.

Som en följd av de förändringar som skedde 1 januari 2014, då de nya stora pastoraten och församlingarna tillkom och vad som inom kort händer i Göteborg, behöver lydelsen i kyrkoordningens 34 kap. etcetera ändras. Att detta inte tidigare har skett måste var ett förbiseende. Kyrkostyrelsen föreslår, att lydelsen att det för varje församling ska finnas minst en kyrkomusiker ska kvarstå, men i Göteborgs fall kan det betyda att idag 28 enheter efter årsskiftet blir 9 enheter. Det skulle kunna bli en rejäl minskning med 19 kyrkomusikertjänster.

Kyrkomusikerna i det här landet är inte omedvetna om sin allt mer vacklande status, vilket bland annat handboksarbetet visar. Det är tragiskt om Svenska kyrkan inte längre vill värna det kyrkomusikaliska kulturarvet och möjliggöra kyrkomusikens utveckling för nya tider.

Bifall till reservationen som betyder bifall till motion 2017:86. Tack.

HANS-OLOF ANDRÉN:

Ordförande! Jag talar för reservanternas i utskottet och vill alltså att kyrkomötet ska bifalla motion 2017:86. Den motionen handlar om två saker. Dels är det domkapitlets behörighetsprövning och dels stiftsstyrelsernas beslut om minsta antal kyrkomusiker i ett pastorat eller en självständig församling. Jag talar här om den andra delen, regleringen av antalet kyrkomusiker.

Jag var ledamot av strukturutredningen och vi försökte som bekant lösa problemet med de dåvarande flerpastoratssamfälligheterna, som ju fanns i alla stora städer utom Stockholm. Problemet var att dessa saknade pastoral ledning. Pastoral styrning saknades det i teorin men inte i praktiken, eftersom de dåvarande kyrkonämnderna ofta tog eller tvingades ta beslut av pastoral karaktär. Lösningen blev som ni alla vet, att samfälligheterna omvandlades till pastorat. Strukturutredningen la ner mycken möda på försöka utforma kyrkoordningsbestämmelser som skulle kunna fungera både för de nya stora pastoraten och för de befintliga mindre pastoraten. I efterhand kan vi konstatera, att vi glömde bort kyrkomusikerna i sammanhanget. Det var en självklarhet för oss, att stiftsstyrelsen skulle besluta om minsta antalet präster i pastoratet, men vi tänkte inte på, att minsta antalet kyrkomusiker behövde regleras som en direkt konsekvens av strukturförändringen.

Tidigare måste ju varje församling, till exempel Uppsala eller Linköping eller Malmö, ha minst en kyrkomusiker och domkapitlet beslutade om musikern skulle vara organist eller kantor. Men efter strukturförändringen finns det bara krav på en kyrkomusiker i till exempel hela Västerås eller Norrköping eller Lund, vilket förstås är en orimligt låg nivå på de kyrkomusikaliska ambitionerna. Jag var därför glad för förslaget i promemorian Kyrkomusiker i kyrkoordningen, att stiftsstyrelsen ska besluta om både om antalet präster och minsta antalet kyrkomusiker. Det var ett

förslag som fick brett stöd i remissinstanserna. Jag blev väldigt förvånad och ledsen över, att kyrkostyrelsen strök denna reglering av antalet kyrkomusiker. Jag tror att införandet av en reglering av minsta antalet kyrkomusiker är ett sätt för kyrkomötet att tala om för dem som funderar på att utbilda sig till kyrkomusiker: Gör det. Det kommer att finnas tjänster att söka när ni är klara.

Ordförande! Bifall till reservationen.

KARL-GUNNAR SVENSSON:

Ordförande! Jag yrkar bifall till reservationen. I kyrkostyrelsen däremot röstade jag för det förslag som finns i kyrkostyrelsens skrivelse och som är utskottets förslag. Efter samtal i gruppen har vi dock kommit fram till ett annat ställningstagande. Det är kanske inte ofta det händer, men det händer nu. Vi har alltså ändrat oss. Jag upprepar det som Evelina sa, att man får göra fel, göra om och göra bättre. Det här handlar inte om att göra fel utan det handlar kanske om att göra om och göra bättre.

Det är därför min uppgift som gruppledare för kristdemokraterna för en levande kyrka att meddela, att vi yrkar bifall till reservationen. Tack.

SVEN-E KRAGH:

Ordförande! Jag talar för kyrkostyrelsen i det här ärendet. Det är glädjande att Tillsyns- och uppdragsutskottet ställer sig bakom kyrkostyrelsens förslag om ändringar i kyrkoordningens bestämmelser om utbildningskrav, behörighetskrav och befattningar som kyrkomusiker. Kyrkostyrelsen anser, att det är mycket angeläget att kyrkomötet nu fattar beslut om en reform som innebär förenklingar för den lokala nivån och förbättringar för kyrkomusikerkåren. Genom styrelsens förslag förenklas den behörighetsprövning som utförs av de lokala arbetsgivarna, när behörighetskraven blivit tydligare och enklare att tillämpa.

En viktig del i detta är den nya examen som införs, nämligen Svenska kyrkans kyrkomusikerexamen. Genom denna nya examens knytning till befattningar och behörighetsvillkor kommer enligt kyrkostyrelsens mening många problem att försvinna med bedömningen om en sökande till en tjänst är behörig eller inte, som beskrivits i remissförfarandet. Kyrkostyrelsen har stort förtroende för de lokala arbetsgivarna och bedömer det därför möjligt att komma till rätta med en del av de bekymmer som beskrivits, utan att som föreslås i vissa motioner inskränka den lokala självstyrelsen genom en återförd behörighetsprövning eller möjlighet för stiftet att fastställa ett högre minimiantal kyrkomusiker.

Det är därför mycket glädjande att även utskottet delar kyrkostyrelsens uppfattning i det här sammanhanget och har ett förtroende och en tilltro till de lokala arbetsgivarna. Kyrkostyrelsen ställer sig härmed bakom utskottets förslag. Tack.

TORVALD JOHANSSON (REPLIK):

När det gäller de nya examina som föreslås är det ju kanon och det tror jag säkert att man kan avgöra lokalt. Men problemet är, att man i hög grad har en allt större växande kader av utländska sökande med utländska examina, som inte kamreren i Rufftomta fixar att validera. Vad har de för examen? Är de behöriga för en svensk kyrkomusikertjänst? Jag har egen erfarenhet av hur problematiskt det är. Som domkyrkoorganist kan jag ibland få sådana här ärenden från församlingar som har vett att fråga om hjälp. Och det är ingalunda enkelt att ta reda på, om den här personen är behörig eller inte.

SVEN-E KRAGH (REPLIK):

Till de frågor som vi har diskuterat här också det som du, Torvald, tar upp. Det är självklart att detta med utländska examina är en svår fråga för de lokala arbetsgivarna. Men det har tidigare talats om den strukturförändring som vi har genomfört, där de lokala arbetsgivarna i allmänhet har blivit något större än de var tidigare och har en högre kompetens när det gäller arbetsgivarfrågor. Vi tror också att arbetsgivarorganisationen och nationell nivå kan bidra till att förstå och begripa hur man ska hantera de här utländska examina.

TORVALD JOHANSSON (REPLIK):

Då undrar jag hur man snabbar på den processen, för det var ju ett av skälen till att inte följa reservationens förslag. Det tar för lång tid. Jag tror att det skulle gå mycket fortare än att man ska förlita sig på nationell nivå.

SVEN-E KRAGH (REPLIK):

I det läget tror jag, att de lokala arbetsgivarna kan vända sig både till arbetsgivarorganisationen och till stiftet för att få det svar som man önskar.

BERTIL MURRAY:

Ordförande! Jag yrkar bifall till reservationen och alltså också till motion 2017:86. Om jag vore kyrkomusiker skulle jag inför den här kyrkomötessessionen vara djupt nedstämd. Det är ganska många betänkanterna som har bäring på kyrkomusikerna. Konsekvent verkar det som att betänkanterna går musikerna emot. Just nu handlar det om behörighetsprövningen. Kyrkostyrelsen och utskottet väljer här att gå emot ett tydligt remissutfall. Jag rekommenderar alla musiker att verkligen notera i de här musikaliska frågorna som kommer upp flera gånger under kyrkomötet hur de olika nomineringsgrupperna ställer sig.

ANNA LUNDBLAD:

Ordförande! Jag yrkar bifall till reservationen och därmed också till motion 2017:86. Jag ska börja med att citera några ansvariga för kyrkomusikerutbildningar, som har intervjuats i Kyrkomusikernas Tidning nummer 4. Man säger: ”Allt färre ungdomar spelar klassiska instrument. Det gäller inte bara orgel. Underlaget av sökande på tillräcklig musikalisk nivå minskar. Viktigt att kyrkomusiker intresserar elever för kyrkomusikalisk utbildning och inte avråder. Ett bekymmer är Svenska kyrkans attityd till kyrkomusik och kyrkomusikrollen. Ett genomtänkt rekryteringsarbete i kombination med höjd yrkesstatus och tydligare riktlinjer från församlingars rekrytering skulle få fler att utbilda sig och verkligen vilja vara verksamma som kyrkomusiker. Det råder brist på kyrkomusiker och obehöriga anställs på tjänster som musiker. Om detta fortgår eller sker i en ökad omfattning, riskerar vi att utarma den kyrkomusikaliska kompetensen i stort och därigenom den kyrkomusikaliska verksamheten. Det påverkar ju inte bara gudstjänstlivet utan också Svenska kyrkans möjligheter att ta sitt ansvar för det kyrkomusikaliska kulturarvet. Det behövs en tydlig signal till dem som studerar kyrkomusik eller överväger att göra det. Man frågar sig: Vågar vi satsa tid och studieskulder? Kommer kyrkan i framtiden verkligen att efterfråga välutbildade kyrkomusiker?”

Kyrkomusiken är en viktig fråga vid årets kyrkomöte och vi skulle kunna visa att vi tar det på allvar genom att följdändra strukturbeslutet, som vi har varit inne på förut, genom att återföra behörighetsprövningen och genom att skapa förutsättningar

och respekt att bygga förtroende till musikorganisationer och kyrkomusiker genom att till exempel avvakta beslut när det gäller musik i handboken.

Rekryteringssituationen talar sitt tydliga språk. 36,8 procent av kyrkomusikerkåren går i pension de närmaste tio åren. För att täcka dessa avgångar behövs cirka 75 kyrkomusiker examineras årligen. Under 2015 utexaminerades två, under 2016 åtta och under 2017 nio kyrkomusiker från utbildningsinstitutet. Jag vill understryka vikten av att Svenska kyrkan vidtar åtgärder som motverkar den här negativa utvecklingen som pågår när det gäller kyrkomusiken, och jag beklagar om kyrkomötet detta år missar möjligheten att vi menar allvar och visar handlingskraft. Tack.

Bifall till reservationen och motion 2017:86.

SVEN-E KRAGH (REPLIK):

Anna, du tar upp frågan som gäller de lokala enheternas anställning av obehöriga kyrkomusiker på kyrkomusikertjänster. Jag tror det är så att vi, genom det förslag som styrelsen har lagt och som nu utskottet har ställt sig bakom, visar på att det finns vissa tjänster, det som Torvald då bejakade så positivt. När vi har så ont om kyrkomusiker måste vi ju se till att täcka detta genom utbildning. När det gäller frågan om utbildning tror styrelsen, att det faktiskt inte bara är den här frågan som måste hanteras i det sammanhanget utan också en mängd andra frågor. Tack.

ANNA LUNDBLAD (REPLIK):

Jag håller med Sven-E att det är en mängd frågor som vi behöver ta i. Därför behöver vi börja nu. Vid det här kyrkomötet har vi möjligheter att visa handlingskraft och visa att vi tar kyrkomusiken och den kyrkomusikaliska kompetensen på allvar. Då behöver vi verkligen just visa det och inte bara tala om det.

SVEN-E KRAGH (REPLIK):

Det är ju självklart att vi genom att nu skapa de förutsättningar som finns tar frågan om kyrkomusikernas ställning inom Svenska kyrkan på allvar och lägger grunden till det arbetet. Sedan måste vi fortsätta med det andra arbetet.

ANNA LUNDBLAD (REPLIK):

Ja, och det är bra. Men en tydlig signal till dem som studerar om att vi kommer att efterfråga och att vi inser att vi behöver den här kompetensen skulle vi behöva skicka nu.

ERIK SJÖSTRAND:

Ordförande! Bifall till reservationen. Jag rekommenderar att läsa remissmaterialet kring denna fråga. Där framträder det tydligt, att vi är mitt inne i en negativ spiral kring utbildning och rekrytering av nya kyrkomusiker. Minskade krav på att anställa behöriga kyrkomusiker minskar också på sikt intresset för professionen.

Mellansels folkhögskola ger ett talande exempel. När kyrkomusikerbristen är så stor att redan ett antagningsbesked till kantorsutbildningen räcker som handling för att få en kantorstjänst är det illa. Samtidigt vet vi, som Anna sa, att vi står inför stora pensionsavgångar. Över en tredjedel av de nu verksamma kyrkomusikerna går i pension inom en tioårsperiod. Med nuvarande utbildningstakt täcker vi kanske 10 procent av de här avgångarna.

Ambitionen med vår motion 2017:86 är att bryta denna negativa spiral. Vår motion går helt i linje med den remitterade promemorian, som ger förslag på vilka

regleringsåtgärder som nationell nivå kan bidra med för att lösa problemen. I promemorian framgår, att unga kyrkomusikerstudenter är undrande inför framtiden. De frågar sig om man ska satsa tid och studieskulder på en kyrkomusikerutbildning och om Svenska kyrkan kommer att efterfråga utbildade kyrkomusiker i framtiden. Till dessa studenter och till möjliga framtida kyrkomusikaliska studenter bör tydliga signaler ges om att Svenska kyrkan också framgent kommer att efterfråga välutbildade kyrkomusiker. För att värna och bibehålla en hög kyrkomusikalisk nivå i Svenska kyrkan finns anledning att säkerställa, att kyrkoordningens bestämmelser ger de verktyg som behövs för att åstadkomma detta.

I promemorian framläggs två sådana förslag, som kyrkostyrelsen trots stort stöd hos remissinstanserna inte valde att lägga fram för årets kyrkomöte. Det ena handlar om minimireglering av antalet kyrkomusikerbefattningar, en anpassning av nuvarande regler efter strukturbeslutet. Det andra handlar om att återföra behörighetsprövningen till stiftet. Jag beklagar att kyrkostyrelsens majoritet inte valde att lägga fram de här förslagen till kyrkomötet. Jag menar, att det nu faller tungt på styrelsen att arbeta med andra strategier för att möta de problem med rekrytering till tjänst och utbildning som vi nu står mitt i.

Bifall till reservationen.

HELENA ELMQVIST:

Ordförande! Jag vill säga att vi yrkar bifall till reservationen. Tack.

INGER WAHLMAN:

Ordförande! Jag talar för utskottet. Utskottet förslår kyrkomötet att anta kyrkostyrelsens förslag till beslut enligt bilaga 1 och att avslå motionerna 2017:43, 2017:86 och 2017:106.

Det har innan jag gick upp här pratats mycket om behörighet av vem som ska utse när det gäller anställning av kyrkomusiker. I utskottet har vi kommit fram till, att den uppgiften måste ligga nära där kyrkomusikern ska verka. Vi ser att församling och pastorat mycket väl kan ha hand om den uppgiften. Rekryterar man då rätt kyrkomusiker? Det har också lyfts fram här. Ja, det finns väldigt mycket expertis att ta till sig som pastorat och församling för att se att vi får rätt kyrkomusiker. Det har vi kommit fram till i utskottet.

När det gäller antalet är de likadant där. Det måste ligga ett intresse hos pastorat och församling att få så många kyrkomusiker att det stämmer överens med den verksamhet man ska ha. Det kan inte finnas något motsatsförhållande där. När det gäller beteckningarna på examensnivåerna ligger förslaget så i kyrkostyrelsen, att en del harmonierar med andra kyrkomusikerexamina i andra europeiska länder.

Med det yrkar vi bifall till kyrkostyrelsens förslag och avslag på motion 2017:43, 2017:86 och 2017:106.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 111.